

Lengyel János

## Hol is vagy te, Kárpátalja?

Munka közben természetesen beszélgettünk is, így az idő gyorsabban telt. Sok minden szóba került. A kollégák elsősorban személyes dolgok iránt érdeklődtek. Honnan származom? Családi és anyagi állapot, végzettség, életkor stb. Nem akarok leragadni a már jól ismert „Hol tanultál meg ilyen jól magyarul?” effektusnál, csak megjegyzem: a harmincadik ilyen kérdés után már valóban felment az ember vérnyomása.

Sokat olvastam arról, hogy a Kádár-rezsim puha diktatúrája milyen mértékű rombolást végzett a magyarság gondolkodásában, mentalitásában. Mivel a határon túli magyarok folytonos támadásoknak, sőt, üldöztetésnek voltak és vannak kitéve, kialakult bennünk egy ösztönös és egészséges ellenállás. Hogy is ne, hiszen mindent elvettek tőlünk, csak a magyarságunk maradt meg, amihez foggal-körömmel ragaszkodtunk. Hogy miért? Én személy szerint olyan természetes módon, ami aligha szorul magyarázatra. Éppen ezért döböntett meg az a tudatlanság, amit az anyaországi kollégák részéről tapasztaltam.

A martonvásári ácsgyereket már említettem. Úgy rémlik, Krisztiánnak hívták. Megismerkedésünkkor éppen a katonai behívóját várta. Folyton a honvédségről beszélt, s hogy be kell vonulnia hat hónapra. Micsoda tragédia! Akkor még fennállt az általános hadkötelezettség. Még inkább elkeseredett, amikor megtudta, hogy otthonától százharminc kilométerre fogja letölteni sorkatonai szolgálatát. Sanyi fater, egy öreg szürtei vasutas megunta ezt a siránkozást, és szóvá tette: ő annak idején három évig, szülőfalujától tizenegyezer kilométerre katonáskodott. Krisztián az információ hatására láthatóan elgondolkodott, majd kijelentette, olyan távolság nincs is.

Ugyanez a srác egyszer azzal jött be a munkába, hogy nálunk lőnek, meg hogy háború van. Egy pillanatra megrémültem, átfutott az agyamon, hogy talán polgárháború tört ki Ukrajnában. Szerencsére nem erről volt szó. Láta a híradóban, hogy Csecsenföldön háború dúl. Hiába próbáltam elmagyarázni neki, hogy az a háború több ezer kilométerre van Kárpátaljától, az én szülőházamtól, s egyébként az már egy másik ország, hiszen a Szovjetunió felbomlott.

Nem csak fiataloknál tapasztaltam ilyesfajta tájékozatlanságot. Mártélyon dolgoztunk, a híres építész, Makovecz Imre hétvégi házának építésén. Munka után betértünk egy sörre a közeli kocsmába, ahol persze szóba elegyedtünk a helyiekkel. Elmondtam, hogy beregszászi vagyok. Az egyik szaki nagy átéléssel ecsetelte, ő ismeri a várost, ott folyik a Szamos. Kissé meglepődtem, mert amikor utoljára odahaza jártam, szülővárosomon keresztül még a Vérke folydogált, amit csak erős

túlzással lehetne folyónak nevezni. (Igaz, néhány év múlva a nagy árvíz idején a Tisza például Bótrágyot is elérte, holott normális esetben több tíz kilométerre folyik ettől a falutól. Ezt a logikát követve a Szamos folyhatna akár Beregszászon keresztül is. De akkor a köztes területeknek már régen rossz.) A cinizmust félretéve: nem tudtam meggyőzni a szakit arról, hogy Beregszász Kárpátalján, Ukrajnában és nem Romániában van. Még az sem ingatta meg hitében, hogy Beregszász mégiscsak a szülővárosom.

A Szamos-szakértőn is túltett az egyik kocsmáros, aki szerint Beregszász Somogy megyében, valahol Kaposvár környékén van. Így lettem egy csapásra somogyi bicskás gyerek...

Azt még meg tudom érteni, hogy Beregszász nevét nem ismerik, hiszen valljuk be, nem játszott igazán kiemelkedő szerepet a magyar történelemben; talán csak a Rákóczi-féle szabadságharcot lehetne megemlíteni. A magyar híradókban is csak akkor szerepel a neve, ha árvíz van, vagy éppen oda látogat valamelyik magyar közjogi méltóság. De az már elszomorító, sőt botránys, amikor Munkács, Ungvár vagy Huszt nevét sem ismerik. Nemhogy földrajzilag nem tudják elhelyezni, hanem még csak nem is hallottak ezekről a városokról.

Nemrég jelen voltam egy kulturális rendezvényen, ahol az egyik európai parlamenti képviselő arról panaszkodott, hogy a bizottsági kollégák az után érdeklődtek nála, hogy a magyarok mikor mentek ki Romániába, Szerbiába, Szlovákiába, Ukrajnába. Persze, az érdeklődők síkagyú, érdektelen bürokraták, akik jó, ha meg tudják mutatni Magyarországot a térképen. De egy magyar nemzetiségű embertől, foglalkozásától és társadalmi helyzetétől függetlenül elvárható, hogy ismerje nemzetete és országa történetét.

Már az egyetemen történt velem a következő eset. A ruszisztikai szemináriumon beszélgettem egy anyaországi diákkal, aki bevallotta: nem szívesen tanul magyar történelmet, mert az unalmas, és különben nem is érdekli őt...

Ugyancsak egyetemi tanulmányaim alatt, egyik vizsgámon történt. Megtanultam az anyagot, de a tanár keresztkérdéseket tett fel. Lámpalázamban az irodalmi magyart mellőzve, szülőföldem tájszólásában válaszoltam. A tanár félbeszakított, és figyelmeztetett: ha már eljöttem Magyarországra, az ELTE-re, legalább tiszteljem meg az egyetemet azzal, hogy magyarul beszélek. Ez valóban mellbevágó volt számomra. Felajánlottam, hogy kimegyek és újra bejövök, előlről kezdve az egész vizsgát. A tanár végül jelest adott, mert a tudásommal nem volt semmi baj, csak sértette fülét a beregszászi dialektus. Mert hát nálunk – „otthol” – már csak így beszél magyarul az ukrán, még ha Lengyel is az illető...

Nem tudom, mire vagy kire értette Szabó Dezső ezt a kérdését: „Hogy mersz ilyen buta lenni?”, de azt hiszem, az említett helyzetekben is fel lehetett volna tenni.